

Pwyllgor	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
Teitl yr Adroddiad	Addysg a'r Gymraeg: Gweledigaeth newydd ar gyfer Cyfundrefn Addysg Drochi tuag at 2032 a thu hwnt
Dyddiad y cyfarfod	10 Mehefin 2021
Awdur	Debbie Anne Williams Jones
Pennaeth Addysg	Garem Jackson, Pennaeth Addysg
Aelod Cabinet Perthnasol	Cynghorydd Cemlyn Rees Williams

1. CEFNDIR

- 1.1 Daeth Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion Cymru (2013) yn gyfraith yng Nghymru ar 4 Mawrth 2013. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd statudol ar Awdurdodau Lleol i baratoi a chyflwyno Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg i Lywodraeth Cymru (CSGA). Daeth y cynlluniau cyntaf hyn yn weithredol ar 1 Ebrill 2014 am gyfnod o 3 blynedd hyd at fis Mawrth 2017. Mae'r cynlluniau hyn yn amlinellu sut mae Awdurdodau Lleol yn bwriadu cyflawni nodau a thargedau Llywodraeth Cymru a amlinellir yn y Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg.
- 1.2 Yn ystod 2017-18, bu cyfnod ymgynghori ar Reoliadau Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg (Cymru) 2019 ynghyd â'r Canllawiau drafft. Golyga hyn y bydd y CSGA newydd yn dod i rym ym Medi 2022, a'u bod yn ddogfennau cynllunio 10 mlynedd.
- 1.3 Dros y misoedd diwethaf, mae'r Adran Addysg wedi bod yn wrthi'n llunio cynnwys y CSGA newydd hwn, gyda'r bwriad o ymgysylltu anffurfiol arno, cyn symud ymlaen i ymgynghoriad cyhoeddus yn nhymor yr hydref.
- 1.4 Mae addysg drochi yn greiddiol i bolisi iaith addysg Gwynedd a'r CSGA ar ei newydd wedd, ac o ganlyniad, mae'r weledigaeth newydd a gyflwynir ar gyfer cyfundrefn addysg drochi tuag at 2032 a thu hwnt, yn greiddiol i gyflawniad a llwyddiant y CSGA a'r deilliannau cysylltiedig dros y ddeng mlynedd nesaf.

2. PWRPAS YR ADRODDIAD

- 2.1 Yn yr adroddiad hwn a'r atodiadau cysylltiedig, cyflwynir gerbron y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi:
 - Weledigaeth a chyfundrefn addysg drochi arfaethedig newydd ar gyfer Gwynedd
 - Copi o Adroddiad crynodol: Cynllun Peilot Canolfannau Iaith Gwynedd at ddibenion cyfeirio.
- 2.2 Yn sgil yr adroddiad hwn, mae'r Aelod Cabinet Addysg yn awyddus i dderbyn sylwadau'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar ei weledigaeth ar gyfer cyfundrefn addysg drochi tuag at 2032 a thu hwnt:

“Fy ngweledigaeth yw cael cyfundrefn addysg Gymraeg a dwyieithog sydd yn rhoi anghenion ein holl ddysgwyr yn ganolog i’n darpariaeth.

Hoffwn weld cyfundrefn addysg drochi sydd yn hyblyg, ac sydd yn darparu addysg a hyfforddiant o’r radd flaenaf, gan gefnogi newydd-ddyfodiaid i gaffael Y Gymraeg yn llwyddiannus, ynghyd â sicrhau darpariaeth, profiadau a chefnogaeth o ansawdd uchel yn Y Gymraeg sydd yn ymateb i anghenion y dysgwyr a’u teuluoedd, ac yn gyfrwng i’w harfogi fel dysgwyr annibynnol a hyderus ddwyieithog i’w galluogi i lwyddo a ffynnu.”

Cemlyn Rees Williams
Aelod Cabinet Addysg

3. YR ACHOS DROS NEWID

3.1 Gellir crynhoi’r prif achos dros newid a’r angen am weledigaeth newydd ar gyfer cyfundrefn addysg drochi Gwynedd i’r meysydd canlynol, ac ymhelaethir arnynt ymhellach isod:

- Rhoi anghenion y dysgwr yn ganolog
- Cyfoesi a moderneiddio’r ddarpariaeth
- Gweithio mewn partneriaeth
- Cyfle i greu amgylchedd ddysgu o’r radd flaenaf
- Cyfleoedd newydd yn deillio o COVID-19
- Gwersi a ddysgwyd yn sgil y Cynllun Peilot a weithredwyd ar gais y Cabinet.

3.2 Rhoi anghenion y dysgwr yn ganolog

- Yr angen i’r gyfundrefn hyrwyddo cyflawniad a lles newydd-ddyfodiaid Gwynedd i gaffael y Gymraeg tra ar yr un pryd gadw cysylltiad gyda’u hysgol leol a’u cyfoedion.
- Yr angen i’r gyfundrefn allu cynorthwyo rhieni a gofawyr i ddeall gwerth addysg Gymraeg a’u cynorthwyo i gefnogi eu plant.

3.3 Cyfoesi a moderneiddio’r ddarpariaeth

- Yr angen i’r gyfundrefn ymateb i anghenion y dysgwyr a’r cwricwlwm.
- Yr angen i fuddsoddi yn yr is-adeiledd ar gyfer y gyfundrefn gan gynnwys adnoddau digidol.

3.4 Gweithio mewn partneriaeth

- Yr angen i’r Adran Addysg ac ysgolion fod yn gweithio mewn partneriaeth gan gydberchnogi’r gyfundrefn addysg drochi.
- Yr angen i’r gyfundrefn addysg drochi allu rhoi arweiniad, cefnogaeth ac adnoddau i ysgolion i’w galluogi i gefnogi dysgwyr i wneud cynnydd pellach o safbwynt eu hyder/sgiliau yn y Gymraeg.

3.5 Cyfle i greu amgylchedd dysgu o’r radd flaenaf

- Cyfle i fuddsoddi £1.1miliwn o grant cyfalaf addysg Gymraeg Llywodraeth Cymru yn y gyfundrefn addysg drochi gan wella’r amgylchedd dysgu a’r is-adeiledd.

3.6 Cyfleoedd newydd yn deillio o COVID-19

- Darpariaeth addysg gyfunol h.y. bu i’r Canolfannau Iaith ddarparu addysg gyfunol yn sgil y cyfnodau clo niferus, sef dysgu wyneb yn wyneb yn yr ysgol, sesiynau dysgu

byw drwy Teams, ynghyd â gwaith ar Google Classrooms. Bu i hyn gael ei gydnabod fel arfer rhagorol gan Estyn.

- Yr ysgolion yn galw am arbenigedd addysg drochi ac adnoddau i gefnogi'r Gymraeg i gael ei ledaenu ar draws y gyfundrefn.

3.7 Gwersi a ddysgwyd yn sgil y Cynllun Peilot

- Bu i'r peilot amlygu'r angen i ystyried lles y dysgwyr, a chadw cysylltiad gyda'u cyfoedion; nifer yn ei chael hi'n anodd i ymdoddi'n ôl i'w hysgol leol ar ôl cyfnod mewn Canolfan.
- Yr angen i gryfhau'r berthynas gydag ysgolion i alluogi cynnydd pellach o ran cefnogaeth i ddatblygiad iaith.

3.8 Yn seiliedig ar yr achos dros newid felly, ein gweledigaeth ar gyfer dysgwyr sydd yn newydd-ddyfodiaid yw eu bod yn cael:

“Mynediad at gyfundrefn addysg drochi o’r radd flaenaf sy’n darparu profiadau dysgu hyblyg a chynaliadwy o ansawdd uchel sy’n eu harfogi fel dysgwyr annibynnol â’r wybodaeth a’r sgiliau yn Y Gymraeg i’w galluogi i symud ymlaen.

Darparu trosglwyddiad effeithiol o’r addysg drochi i’r ysgol leol gan sicrhau darpariaeth, profiadau a chefnogaeth o ansawdd uchel yn Y Gymraeg sydd yn ymateb i anghenion y dysgwyr a’u teuluoedd ac yn gyfrwng i’w galluogi i lwyddo a ffynnu.”

3.9 Ein nod yw cael cyfundrefn addysg drochi sydd yn rhoi anghenion y dysgwyr yn ganolog i'n darpariaeth. Hoffem weld cyfundrefn sydd yn hyblyg ac yn darparu addysg drochi gyfoes o'r radd flaenaf i'r dysgwyr, gan feithrin eu sgiliau yn y Gymraeg i'w galluogi i lwyddo a ffynnu yn ein hysgolion gan ddod yn siaradwyr hyfedr ddwyieithog.

3.10 Manylir ar yr amcanion fydd yn sail i'r weledigaeth yn Atodiad 1, sef:

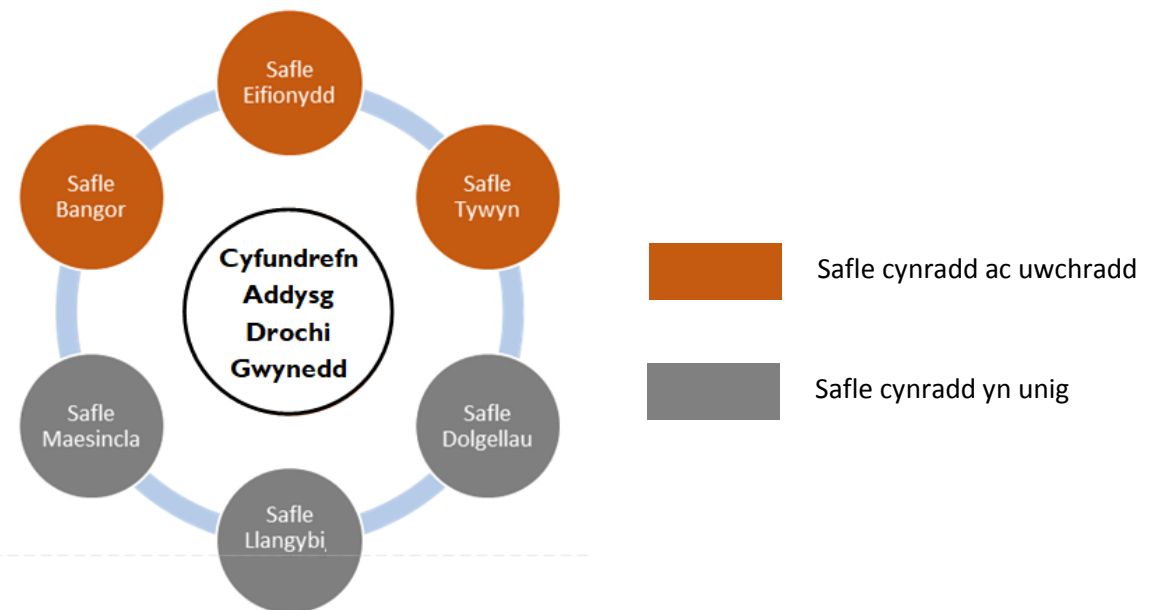
- Addysgu a Dysgu
- Amgylchedd Ddysgu
- Cwricwlwm
- Cefnogaeth i Ddysgwyr
- Adnoddau Cyllidol

3.11 Er mwyn cyflawni'r weledigaeth, y pwrpas, y nod a'r amcanion, ein gobaith yw buddsoddi £1.1m o grant cyfalaf addysg Gymraeg Llywodraeth Cymru yn ein cyfundrefn addysg drochi yng Ngwynedd, er mwyn sicrhau amgylchedd dysgu o'r radd flaenaf, a chyfleusterau cwbl fodern ar gyfer dysgwyr ac addysgwyr yr 21ain ganrif.

3.12 Bydd y buddsoddiad cyfalaf hwn yn gyfrwng i sefydlu 2 safle addysg drochi cwbl newydd yng Ngwynedd wedi eu lleoli mewn ardaloedd strategol o'r sir ac ardaloedd o arwyddocâd ieithyddol, sef Tywyn a Bangor. Bwriedir gwella'r cyfleusterau hefyd yn safle addysg drochi Eifionydd, sydd eto wedi ei lleoli'n strategol reit ynghanol y sir. Bydd y 3 safle addysg drochi yma yn cynnig darpariaeth gynradd ac uwchradd ar y cyd gan bontio blynyddoedd 5-9.

3.13 Bwriedir hefyd adleoli Canolfan Iaith Dolgellau i safle mwy er mwyn gallu cynnig y ddarpariaeth i ragor o blant, a bydd safle Dolgellau ynghyd â Llanybi a Maesinclu yn darparu addysg drochi i flynyddoedd 2-4 yr ysgolion cynradd.

3.14 Yn sgil y buddsoddiad, bydd 6 safle yn cynnig darpariaeth i ddysgwyr oedran cynradd a 3 safle yn cynnig darpariaeth i ddysgwyr oedran uwchradd gydag hyblygrwydd rhwng y safleoedd yn unol â'r galw.

4. Y WELEDIGAETH AR GYFER Y DDARPARIAETH DROCHI

4.1 Yn y gyfundrefn newydd, byddai'r ddarpariaeth addysg drochi cynradd ac uwchradd ar safle yn ddarpariaeth 4 niwrnod yr wythnos, am gyfnod o 8-10 wythnos. Byddai hyn yn fodd o sicrhau bod modd cynnal y ddarpariaeth drochi'n gyflawn ar gyfer y 3 tymor ysgol.

4.2 Byddai dysgwyr yn mynychu eu hysgol leol am 1 diwrnod pob wythnos, a byddai hynny'n fodd i'r dysgwyr barhau â chyswllt efo'u hysgol leol, gan sicrhau parhad i'w haddysg drochi yn y Gymraeg yno, ynghyd â chael mynediad llawn i'r cwricwlwm.

4.3 Am 1 diwrnod yr wythnos, pan fo'r dysgwyr yn mynychu eu hysgol leol, byddai staff y gyfundrefn addysg drochi ar gael i gynorthwyo'r dysgwyr yn yr ysgolion, yn gallu cynorthwyo yn y safleoedd addysg drochi eraill, yn darparu cefnogaeth o bell i'r dysgwyr, rhoi arweiniad i'r ysgolion i gefnogi'r dysgwyr, yn ogystal â llunio a darparu adnoddau mewn ymateb i angen ym maes addysg Gymraeg ac addysg drochi yn fwy cyffredinol.

4.4 Ar gyfer y cyfnod fydd yn weddill o bob tymor ble gwelwn y dysgwyr wedi dychwelyd i'w hysgolion lleol, bydd staff y gyfundrefn addysg drochi yn gweithredu rhaglen lawn o ddysgu cyfunol, sef addysgu wyneb yn wyneb yn yr ysgol, sesiynau dysgu byw drwy Teams, ynghyd â dysgu o bell drwy Google Classrooms i sicrhau cynhaliadaeth ychwanegol i'r dysgwyr i'w cynorthwyo i wneud cynnydd pellach i gaffael y Gymraeg yn yr ysgol.

5. CYLLIDO'R WELEDIGAETH TUAG AT 2032 A THU HWNT

5.1 Bwriedir i'r Gyfundrefn Addysg Drochi tuag at 2032 a thu hwnt gael ei gyllido o 3 ffynhonnell gwahanol, sef:

- Grant GGA

- Ysgolion (canolog)
- Adran Addysg

5.2 Grant GGA

Dyma'r grant craidd ar gyfer cyllido'r Gyfundrefn Addysg Drochi, fodd bynnag, fel y gwyddom, yn sgil chwyddiant a chynnydd mewn costau, nid yw'r grant hwn ar ei ben ei hun yn ddigonol ar gyfer cyllido'r ddarpariaeth yn llawn.

5.3 Ysgolion

Ystyrir y gyfundrefn addysg drochi yn wasanaeth arbenigol a chwbl hanfodol i weithrediad polisi iaith addysg Gwynedd. O ganlyniad, bwriedir gofyn am gyfraniad ariannol gan yr ysgolion fydd yn fodd o sicrhau cyd-berchnogaeth a chyfundrefn addysg drochi addas i bwrpas tuag at 2032 a thu hwnt.

5.4 Adran Addysg

Mae'r Adran Addysg eisoes yn cyfrannu tuag at gostau'r gwasanaeth, a bydd y cyfraniad hwn yn parhau, drwy:

- Arian cyfatebol i'r grant GGA
- Gyfrannu at gostau cludiant i'r ddarpariaeth drochi.

6. I GRYNHOI

6.1 Yn anad dim, gwelir y Gyfundrefn Addysg Drochi tuag at 2032 a thu hwnt yn greiddiol i atal y dirywiad yn nifer y siaradwyr Cymraeg yng Ngwynedd drwy:

- ddarparu addysg drochi arloesol a rhagorol i newydd-ddyfodiaid y Sir fydd yn eu galluogi i ffynnu gyda'u cyfoedion yn ein cyfundrefn addysg ddwyieithog a thrwy hynny eu bod yn llwyddo i ymdoddi i gymdeithas Gymraeg a Chymreig eu hysgol leol heb deimlo eu bod yn 'wahanol' neu wedi eu heithrio o brofiadau arferol eu cyfoedion;
- darparu cefnogaeth i deuluoedd gofleidio'r Gymraeg, cefnogi addysg eu plant, ac elwa o brofiadau diwylliannol a chymunedol drwy gyfrwng Y Gymraeg;
- cefnogi ac arfogi ein hysgolion i feithrin sgiliau a hyder ein dysgwyr yn Y Gymraeg;
- cefnogi ac arfogi ein hysgolion i feithrin agweddau cadarnhaol tuag at Y Gymraeg.

6.2 At ddibenion cyfeirio, ceir copi o Adroddiad Crynodol: Cynllun Peilot Canolfannau Iaith Gwynedd yn Atodiad 2.

7. CAMAU NESAF

7.1 Yn ystod mis Mehefin, bwriedir ymgysylltu'n anffurfiol ar y weledigaeth ar gyfer cyfundrefn addysg drochi tuag at 2032 a thu hwnt gyda rhan-ddeiliaid allweddol

7.2 Bydd yr Aelod Cabinet Addysg yn ystyried y sylwadau a dderbynnir fel rhan o'r ymgysylltu anffurfiol, ynghyd â sylwadau'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi, cyn cyflwyno'r weledigaeth gerbron y Cabinet.

8. ARGYMHELLION

8.1 Gofynnir i'r aelodau:

- gyflwyno sylwadau ar y weledigaeth arfaethedig ar gyfer cyfundrefn addysg drochi tuag at 2032 a thu hwnt.